

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Наукове товариство студентів, аспірантів,
докторантів і молодих вчених СумДУ

ПЕРШИЙ КРОК У НАУКУ

Матеріали
VIII студентської конференції
(Суми, 11 грудня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

СВОБОДА ДОГОВОРУ ЯК ПРИНЦИП ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Полянська Є.А., студент; ННІ права СумДУ, гр. П-51а

Після розпаду СРСР та здобуття Україною незалежності, в Україні розпочалося формування незалежної ринкової економіки. Її розвиток відбувається на принципах законності, рівноправності, забезпеченості гарантій і прав людини. Саме це дало змогу зміцнити законодавче закріплення принципу свободи договору.

Розвиток ринкової економіки відбувається на засадах рівноправності та змагальності. Саме принцип свободи договору є основоположним для розвитку майнового обороту. Право суб'єкта цивільних правовідносин самостійно обирати контрагента є однією з причин поліпшення наданих послуг, товарів тощо. Кожен має змогу укласти договір на тих умовах, які є вигідними для обох сторін.

Договір є вільним волевиявленням, тому той договір, що був укладений під впливом насильства або ж обману, може бути визнаний не дійсним у судовому порядку.

Свобода договору дає змогу повною мірою реалізувати основні права людини. Цей принцип гарантує: право самостійно вирішувати необхідність в укладанні договору, право самостійно обирати контрагента, право самостійно обирати вид договору, створювати його умови та встановлювати відповідальність за їх порушення у межах діючого законодавства.

Принцип свободи договору в багатьох випадках дає змогу людині вступати саме в ті відносини й на тих умовах, які є для неї задовільні, вигідні. Та, суб'єктивно оцінюючи свої можливості, брати на себе додаткові обов'язки.

Але існують випадки не дотримання принципу свободи договору, наприклад, публічний договір. Умови цього договору є однаковими для всіх споживачів. Підприємець зобов'язаний надати певний вид послуг, якщо він має таку змогу, не залежно від того, хто до нього звернувся, це порушує право самостійно обирати контрагента. Умови цього договору повинні відповідати певним правилам, це теж є не відповідністю до принципу.

Тому залишається відкритим питання не повної реалізації цього принципу, а точніше його обмеження. Випадки цих обмежень

передбачені законодавством і будуються на об'єктивному оцінюванні становища сторін та умов укладання договору з метою забезпечення прав і захисту інтересів усіх суб'єктів цивільних правовідносин. Обмеження відбуваються, коли: укладання договору є обов'язковим (публічний договір; за державним замовленням; перед цим був укладений додатковий договір, який зобов'язує на укладання основного; тощо); наявність у певного суб'єкта обмеження законом щодо укладання окремих видів договорів або щодо розроблення умов договору.

Обмеження свободи договору може мати два випадки: неможливість укладання договору між певними суб'єктами; обов'язкове укладання договору та (або) внесення конкретних умов до нього.

Також обмеженням є те, що законом встановлені певні інструкції щодо умов договору, відповідності певному виду та механізму укладання договору. Наприклад, договори ренти, довічного утримання, найму житла, страхування, банківського вкладу, кредитний договір обов'язково повинні укладатися у письмовій формі. При недодержанні письмової форми ці договори є нікчемними. Більшість з них також вимагають нотаріального посвідчення.

Треба відмітити, що обмеження засновані на моральних засадах та інших принципах цивільного права, таких як справедливість, розумність, добросовісність. Обмеження встановлюються в інтересах об'єктивно слабшої сторони.

Отже, свобода договору гарантує суб'єктам цивільних правовідносин вільне волевиявлення своєї внутрішньої волі. А існування деяких обмежень дає змогу врегулювати відношення між соціально нерівними верствами населення, економічно нерівними юридичними особами, та захистити інтереси суспільства в цілому. Обмеження свободи договору спрямоване на підтримання публічного порядку та забезпечення економічної, соціальної та правової стабільності держави.

*Керівник: Івашова І.П., кандидат юридичних наук, доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін та фінансового права.*